

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 551 77 00
Fax 827 64 53

Warszawa, dn. 24.08. 2004 r.

36561

RPO-481763-III/04/JL

Pan
Krzysztof Pater
Minister Polityki Społecznej

Szanowny Panie Profesorze,

Ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 91, poz. 873) wprowadziła z dniem 2 maja br. szereg zmian w ustawie z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.).

Wśród nich znalazły się zmiany dotyczące wysokości składek od osób objętych ubezpieczeniem społecznym rolników i prowadzących równocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą. Osoby te zobowiązane są - stosownie do art. 8 ust. 3 a i art. 17 ust. 2 ustawy - do opłacania składek na ubezpieczenie chorobowe, macierzyńskie i wypadkowe oraz emerytalno-rentowe w podwójnej wysokości.

Uprzejmie informuję, że do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi na Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, która ustala w decyzjach wydawanych takim osobom podwyższony wymiar składki już od drugiego kwartału, czyli od dnia 1 kwietnia 2004 r.

Z wyjaśnień Centrali Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wynika, że polecono podległym placówkom, aby wydały decyzje wymierzające składki uzupełniające do podwójnej wysokości osobom, które prowadziły działalność gospodarczą przed 2 maja 2004 r., wyznaczając termin ich zapłaty w ciągu 14 dni od otrzymania decyzji. Stanowisko to zostało uzgodnione z Ministerstwem Polityki Społecznej. Z kolei Ministerstwo na uzasadnienie takiego stanowiska powołało fakt, że w ubezpieczeniu społecznym rolników funkcjonuje wyłącznie składka za okresy kwartalne, a zatem składka w podwójnej wysokości powinna obowiązywać również w kwartale, w którym nastąpiła zmiana ustawy.

Stanowisko sprowadzające się do obciążenia ubezpieczonych podwyższoną składką za okres sprzed zmiany ustawy, tj. od 1 kwietnia 2004 r. nie znajduje - w moim odczuciu - uzasadnienia prawnego.

Należy zgodzić się, że składki na ubezpieczenie społeczne rolników mają charakter należności kwartalnych i przepisy ustawy nie przewidują żadnych możliwości ich zmniejszenia stosownie do rzeczywistego okresu podlegania ubezpieczeniu w danym kwartale. Dlatego też ustawa w art. 4 ust. 2 wyraźnie stanowi, że w kwartale, w którym powstał lub ustał obowiązek ubezpieczenia, obowiązek opłacania składki istnieje od pierwszego dnia kwartału i ustaje z ostatnim dniem kwartału.

Zasadne jest zatem stanowisko, że ubezpieczony podejmujący w drugim kwartale 2004 r. działalność gospodarczą i spełniający określone art. 5a warunki do pozostania w ubezpieczeniu rolniczym zobowiązany jest do opłacenia podwyższonej składki za cały ten kwartał. Nie uważam jednak za prawidłowe stanowisko, że zasadę tę należy stosować do ubezpieczonych, którzy prowadzenie działalności rozpoczęli w stanie prawnym sprzed 2 maja 2004 r.

W sprawie sposobu opłacania składek istotne znaczenie ma bowiem treść art. 40 ust. 1 ustawy. Zgodnie z brzmieniem tego przepisu składki na ubezpieczenie opłaca się co kwartał i termin płatności przypada ostatniego dnia pierwszego miesiąca kwartału. Przepis ten nie dopuszcza więc możliwości zmiany wysokości składki w trakcie kwartału.

Znajduje to potwierdzenie w ust. 3 art. 40 ustawy mówiącym o tym, że jeżeli wysokość składki jest uzależniona od wysokości emerytury podstawowej, przy obliczaniu wysokości składki przyjmuje się kwotę emerytury podstawowej obowiązującą w ostatnim dniu poprzedniego kwartału.

Z wysokością emerytury podstawowej powiązana jest składka na ubezpieczenie emerytalno - rentowe. Powyższa regulacja powoduje, że nawet gdyby w danym kwartale zmieniła się dwukrotnie wysokość emerytury podstawowej, to wysokość składki na to ubezpieczenie ulega zmianie tylko raz i to od następnego kwartału.

Stosownie do powyższych przepisów termin płatności składki za drugi kwartał 2004 r. minął w dniu 30 kwietnia br. i po tym terminie - moim zdaniem - nie ma już żadnych możliwości podwyższenia składki za ten kwartał.

Podjęcie decyzji zobowiązujących ubezpieczonych do zapłaty podwyższonych składek za drugi kwartał bieżącego roku z wyznaczeniem innego, niż ustawowy, terminu zapłaty uważam więc za działania naruszające powyższe przepisy prawa.

Takim działaniom można postawić zarzut naruszenia wywodzonej z Konstytucji zasady niedziałania prawa wstecz (*lex retro non agit*).

Z tych względów stoję na stanowisku, że składka w podwójnej wysokości dla ubezpieczonych prowadzących działalność gospodarczą w dniu 2 maja 2004 r. powinna obowiązywać począwszy od trzeciego kwartału 2004 r., tym bardziej, że ustawa zmieniająca nie wprowadziła w tym zakresie żadnej dodatkowej regulacji przejściowej.

Dlatego też działając na podstawie art. 14 pkt 3 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147) zwracam się do Pana Ministra o wydanie Prezesowi KRUS polecenia zmiany stanowiska w tej kwestii.

Z wyrazami szacunku

/-/ dr hab. Jerzy Świątkiewicz

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich